

Sözleşmeler TL'ye dönerken akla takılanlar...

13 Eylül'de döviz sözleşmeleri yasaklanmış ve eski sözleşmelerin de 13 Ekim'e kadar TL'ye çevrilmesi zorunluluğu getirilmişti. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 6 Ekim'de bu konuda bir tebliğ yayınladı ve kapsama giren ve girmeyen sözleşmeleri belirledi.

Geçtiğimiz ay, döviz cinsinden sözleşme yapılamayacağına ve eskiden yapılmış olanların da TL'ye çevrilmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı yayınlanmıştı. Kararda Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bir yetki de veriliyordu. Bakanlık bu yetkisini kullanarak 6 Ekim'de çıkardığı bir tebliğle, TL olarak düzenlenmesi gereken sözleşmeler ile dövizli düzenlenebilecek sözleşmelerin hangileri olduğunu belirledi.

Öncelikle, sözleşme bedelinin döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştırılmasının mümkün olmadığı işlemlere değinmek istiyoruz.

GAYRİMENKUL KİRALAMA VE SATIŞ

Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında yapacakları, gayrimenkul satış ve kiralama sözleşmelerindeki bedellerin döviz veya dövize endekli olarak kararlaştırılması mümkün değil. Konut ve çatılı işyerleri de bu kapsama giriyor. Zorunluluk, serbest bölgeler dahil yurtiçinde bulunan gayrimenkulleri kapsıyor.

Eskiden (13 Eylül'den önce) imzalanmış olan gayrimenkul kira sözleşmelerindeki döviz bedellerin ise iki yıllık süre için TL'ye çevrilmesi gerekiyor.

İŞ SÖZLEŞMELERİ

Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında imzalayacakları iş sözleşmeleri de döviz veya dövize endekli olarak düzenlenemiyor. Ancak yurtdışında ifa edilecek olan hizmetler kapsama girmiyor. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin taraf olduğu iş sözleşmeleri de dövizli olarak düzenlenebiliyor.

HİZMET SÖZLEŞMELERİ

Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dâhil hizmet sözleşmelerinin Türk lirası olarak düzenlenmesi gerekiyor. Tebliğde bazı hizmetlere ilişkin sözleşmelerin döviz veya dövize endekli olarak düzenlenebileceği belirtiliyor. Bunlar;

a) Türk vatandaşı olmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri,

b) İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,

c) Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışında gerçekleştirecekleri faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,

ç) Türkiye'de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye'de başlayıp yurtdışında sonlanan ve yurtdışında başlayıp Türkiye'de sonlanan elektronik haberleşme ile ilgili hizmet sözleşmeleri.

ESER SÖZLEŞMELERİ

Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri eser sözleşmelerinin de Türk Lirası olarak düzenlenmesi zorunlu. Ancak Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nda tanımlanan gemilerin inşası, tamiri ve bakımına ilişkin sözleşmeler döviz veya endekli olarak düzenlenebiliyor.

TAŞIT SATIŞ VE KİRALAMA

Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında düzenleyecekleri, taşıt satış ve kiralama sözleşmelerinin de dövizli olarak düzenlenmesi mümkün değil. Taşıt kavramına iş makineleri de dahil. 13 Eylül 2018 tarihinden önce akdedilmiş bulunan bu tür sözleşmeler için tebliğde özel bir belirleme yapılmış. Buna göre söz konusu eski sözleşmelerin TL'ye çevrilme zorunluluğu bulunmuyor.

Tebliğde sadece TL olarak düzenlenmesi gereken sözleşmeler değil döviz veya dövize endekli olarak düzenlenmesi mümkün olan sözleşmeler de sayılıyor. Bunları da aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

● Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, iş makineleri ve taşıtlar dışındaki menkul malların satış ve kiralama sözleşmeleri,

● Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, bilişim teknolojileri kapsamında yurtdışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmeleri,

● Dışında yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde 50 ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin taraf olduğu iş ve hizmet sözleşmeleri,

● 32 Sayılı Karar’ın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında yapılacak finansal kiralama (leasing) sözleşmeleri ile Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu’nda tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama (leasing) sözleşmeleri (dövizde endeksli kararlaştırılmaz).

Bunlardan başka; ticari havayolu işletmeleri, bunlara teknik bakım ve yer hizmeti veren şirketler ile kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu bazı işlemlere ilişkin sözleşmelerin de dövizli veya endeksli olarak düzenlenebilmesi mümkün görünüyor. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının gayrimenkul kira ve satış sözleşmeleri bu kapsamda değerlendirilmiyor.

ESKİ SÖZLEŞMELER

TL olarak düzenlenme zorunluluğu getirilen işlemlerle ilgili olarak 13 Eylül’den önce düzenlenmiş olan yukarıda saydığımız dövizli sözleşmelerin de 13 Ekim’e kadar, Türk parasına çevrilmesi gerekiyordu. Peki, TL’ye dönerken hangi kur kullanılacak? Bununla ilgili genel kural, tarafların anlaşması. Yani iki tarafın üzerinde mutabakata vardığı kurdan sözleşmelerin TL’ye çevrilmesi mümkün. Taraflar kurda anlaşamazsa o zaman bazı hesaplamalar yapmak gerekiyor. Bu hesaplamada da bazı belirsizlikler bulunuyor.

HANGİ KUR?

Öncelikle döviz veya dövizde endeksli bedellerin 2 Ocak 2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki TCMB efektif satış kuru kullanılarak Türk parası karşılığının bulunması gerekiyor. Tebliğde, “2 Ocak günü için geçerli olan kur” değil de “2 Ocak tarihinde belirlenen kur” ifadesi yer aldığı için 2 Ocak 2018 günü 15.30 itibarıyla belirlenen kurun dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz. Bu kur da ABD doları için 3,7776 TL, Euro içinse 4,5525 TL oluyor. Diğer yabancı paralar için kur bilgisine TCMB’nin internet sitesinden ulaşılabilir.

ENDEKSELEME NASIL OLACAK?

Yukarıdaki kurlar kullanılarak döviz sözleşme bedelini TL’ye çevirdikten sonra bir şey daha yapılması gerekiyor. O da sözleşme bedelinin, TL’ye çevrildiği tarihe kadar TÜİK’in her ay için belirlediği TÜFE aylık değişim oranları esas alınarak artırılması. Bu hesaplamasının nasıl yapılacağı konusunda da bazı belirsizlikler var.

Ekim ayında hesaplamasının yapıldığı varsayımına göre, ilk yöntem, Aralık 2017 TÜFE endeksiyle (327,41) Eylül 2018 TÜFE endeksi (390,84) arasındaki artış oranının dikkate alınması olabilir. Bu iki endekse göre hesaplanan artış oranı yüzde 19,37 oluyor ve bu oran ocak başından ekime kadar olan enflasyon oranını veriyor. Menkul kıymet veya gayrimenkul satış kazancının tespitinde endeksleme yapılırken ya da şimdi uygulanmamakla birlikte maliyet artış fonu hesabında hep bu yöntem kullanılıyordu.

Ama özellikle kamu alacaklarının yapılandırılmasında idare tarafından kullanılan bir yöntem daha var. TÜFE’ye göre belirlenen aylık artış oranları alt alta konup toplanıyor. Yine ekim ayında hesaplamasının yapıldığı varsayımına göre, ocak ayından itibaren TÜFE artış oranlarının toplamı yüzde 17,99 oluyor. Hangi oranın kullanılması gerektiği konusunda kafalar karışık. Bakanlığın en kısa zamanda bir açıklama yapmasını bekliyoruz. Her ne kadar biz enflasyon oranını göstermesi açısından birinci yöntemin daha doğru sonuç vereceğini düşünsek de, son uygulamalar göz önüne alındığında bakanlık tarafından ikinci yöntemin benimsenmesinin daha yüksek ihtimal olduğunu belirtmek isteriz.

Sonuç olarak bakanlığın tebliğinin dövizli sözleşmelere ilişkin soru ve sorunlara çözüm olacağını düşünürken, bir kısmını yukarıda da belirttiğimiz çok sayıda belirsizliği beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz. En temel sorun da hangi mevzuata referans verildiğinin açıklanmıyor olması. Örneğin hizmet sözleşmeleri Borçlar Kanunu’nda yer alan tanımıyla mı değerlendirilecek, yoksa daha geniş anlamda mı yorumlanması gerekiyor? Tebliğin yazılış şekli, sadece Borçlar Kanunu kapsamında yapılacak bir yorumun yanlış sonuçlara varılmasına neden olacağını düşünüyoruz.

Konuya eser sözleşmesi açısından bakıldığında ise ortaya farklı bir sonuç çıkıyor. Bu tabirin çok geniş yorumlanması halinde, günlük hayatta yapılan birçok mal satış sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak değerlendirilmesi sonucuna varılabilecektir. Oysa tebliğdeki anlayışın bu olmadığını düşünüyoruz. Yanlış uygulamalara sebebiyet verilmemesi için eser sözleşmelerinden ne anlaşılması gerektiği, hangi sözleşmelerin bu kapsamda değerlendirileceği konuları açıklamaya muhtaç gözüküyor.

Bir diğer konu da damga vergisiyle ilgili. Eski döviz sözleşme bedellerinin TL olarak yeniden belirlenmesi işleminin damga vergisi karşısındaki durumunun açıklanmasını, daha doğrusu, bu işlemlerin mükelleflere yeni bir damga vergisi mükellefiyeti doğurmaması için yasal düzenleme yapılmasının beklendiğini belirtmek isteriz.

